

GUARANTEE AS A WAY FOR PROVIDING CONTRACTUAL CLAIMS

Aneta Boskovska

Phd Candidate, “Ss. Cyril and Methodius” University in Skopje,

Faculty of Law “Iustinianus Primus” – Skopje

aneta_boskovska@hotmail.com

Abstract

A guarantee is a way, a means, a mechanism for securing creditors' claims. It is a personal legal means of securing contracts. The paper will address the analysis of collateral as a way of securing claims in loan agreements (micro loans). In modern legal transactions, the guarantee is a frequently used way of securing creditors' claims in contracts concluded between two or more natural persons, two or more legal entities, as well as between natural and legal persons. Therefore, the subject of labor interest will be its efficiency in fulfilling contractual obligations. To this end, the notion, role and significance of the guarantee as an instrument for securing claims, the characteristics of the guarantee agreement, its form, the subject of the guarantee, the scope of the guarantor's liability, the concept of obsolescence in the guarantee agreement, the rights and the obligations of the guarantor and the liability and the cases of release from liability of the guarantor under national law. All the mentioned aspects of the guarantee as a way of securing the claims will be considered in function of the loan agreements (micro loans) concluded by banking and non-banking institutions. The basic intention of the guarantee is to provide security and stability in the fulfillment of the contractual obligations, i.e., to ensure that the creditor's claim will be fully repaid, as agreed in the loan agreements. The guarantee as a means of securing the claims also creates pressure, i.e., pressure on the debtor, not only from the creditor, but also from the guarantor or guarantors that he must fulfill his obligation as agreed.

Keywords: guarantee, securing contracts, guarantor, bank guarantee

ГАРАНЦИЈАТА КАКО СРЕДСТВО ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПОБАРУВАЊАТА

Анета Бошковска,

докторанд, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје

Е-маил: aneta_boskovska@hotmail.com

Апстракт

Гаранцијата претставува средство за обезбедување на побарувањата на доверителите. Таа е лично-правно средство за обезбедување на договорите. Трудот ќе се осврне на анализа на гаранцијата како средство за обезбедување на побарувањата во договорите за заеми (микро заеми). Во современиот правен промет, гаранцијата е често користено средство за обезбедување на побарувањата на доверителите во договорите кои се склучуваат помеѓу две или повеќе физички лица, две или повеќе правни лица, како и помеѓу физички и правни лица. Токму затоа, предмет на интересирање на трудот ќе биде нејзината ефикасност во исполнување на договорните обврски. За таа цел, ќе се разгледа поимот, улогата и значењето на гаранцијата, карактеристиките на договорот за гаранција, неговата форма, предметот на гарантирање, обемот на одговорноста на гарантот, концептот на застареност кај договорот за гаранција, правата и обврските на гарантот и одговорноста и случаите на ослободување од одговорност на гарантот според националното право. Сите наведени аспекти на гаранцијата како средство за обезбедување на побарувањата ќе се разгледаат во функција на договорите за заеми (микро заеми) склучени од банкарски и не банкарски институции. Основната интенција на гаранцијата е да обезбеди сигурност и стабилност во исполнувањето на договорните обврски, односно да осигура дека побарувањето на доверителот ќе биде во целост наплатено, онака како што е договорено во договорите за заем. Гаранцијата како средство за обезбедување на побарувањата истовремено создава и пресија, односно притисок кон должникот, не само од доверителот, туку и од гарантот или гарантите дека истиот мора да ја исполни својата обврска онака како што е договорена.

Клучни зборови: гаранција, обезбедување на побарувањата, гарант, банкарска гаранција

1. Вовед

Во цивилната доктрина општоприфатено е становиштето дека средствата за обезбедување на побарувањата генерално може да се групираат во две категории и тоа: лично правни средства и стварно правни средства. Во поново време кон оваа поделба на средствата за обезбедување се додаваат и извршно правните средства за обезбедување на побарувањата. Лично правните средства за обезбедување на побарувањата уште се нарекуваат и персонални односно облигационо правни средства и го зајакнуваат постојното побарување во смисла што обврската на должникот се засилува или неговата обврска се проширува и на

други лица.¹ Овие средства за обезбедување всушност создаваат дополнителна облигација која е во функција на облигацијата која се обезбедува. Улогата на оваа облигација е споредна и зависи од правната судбина на основната облигација (облигацијата која се обезбедува). Главна карактеристика на лично правните средства за обезбедување е тоа што побарувањето се обезбедува со средство кое е идентично по вид на основниот однос.² Лично правни средства за обезбедување на побарувањата се: гаранција (емство), банкарска гаранција, акредитив, цесија заради обезбедување, меница, договорна казна, пишманлак и др.

Стварно правните средства се карактеризираат со засновање стварно право врз определена ствар на должникот или трето лице. Тие уште се нарекуваат и реални средства за обезбедување на побарувањата, затоа што со нив се конституира некое стварно право со што доверителот може да се наплати од определена ствар. Стварно правни средства се: право на залог, фидуцијарен пренос на правото на сопственост,³ продажба со задржување на правото на сопственост, капар, кауција, аванс итн.⁴

Извршно правни средства се средствата за обезбедување кои имаат својство на извршен наслов или правосилно решение за извршување. Извршен наслов или извршена исправа е поединечен правен акт, јавна исправа, која по правило е резултат на една претходна когнитивска постапка (парнична, вонпарнична, управна, кривична постапка итн.) со која авторитетно и несомнено е утврдено постоењето на побарувањето на доверителот, неговата пристигнатост и легитимацијата на странките во постапката за извршување.⁵ Фидуцијарниот пренос на правото на сопственост, или пренос на право е посебно средство за обезбедување на побарувањата кое е уредено со Законот за обезбедување на побарувањата.⁶ Фидуцијарниот пренос на правото на сопственост заради обезбедување се врши врз основа на спогодба.⁷ Записникот на кој судот ја евидентира спогодбата на страните за обезбедување на побарувањата на

¹ Đorđević Ž., и Stanković V., (1987). Obligaciono pravo (opšti deo). Beograd, стр. 646.

² Дабовиќ – Анастасовска Ј., и Гавриловиќ Н., (2008). Лично правни и стварно правни средства за обезбедување на побарувањата. Деловно право, стр. 136-166.

³ Во цивилната доктрина постои став дека, доколку се земе предвид триделната поделбата на средствата за обезбедување на: лично правни, стварно правни и извршно правни средства за обезбедување на побарувањата, фидуцијарниот пренос на правото на сопственост би се сметал за извршно правно средство за обезбедување на побарувањата. Доколку пак се земе предвид дводелната поделба на лично правни и стварно правни средства за обезбедување на побарувањата, во тој случај фидуцијарниот пренос на правото на сопственост би се вброил во стварно правните средства за обезбедување на побарувањата.

⁴ Јаневски А., (2001). Постапка за засновање на залог според Законот за залог на подвижни предмети и права. Зборник во чест на Арсен Групче, Правен факултет. Скопје, стр. 139-140.

⁵ Јаневски А., и Зороска – Камилоска Т. (2011). Граѓанско процесно право, книга трета, Извршно право. Скопје, стр. 42.

⁶ Закон за обезбедување на побарувањата (Службен Весник бр. 87/07 и 31/16).

⁷ Член 44 од Законот за обезбедување на побарувањата.

доверителот, со која му се пренесува на доверителот сопственоста на некоја ствар на должникот, или пак за таа цел на доверителот му се пренесува некое право од должникот има својство на судско порамнување. Согласно член 12 став 1 од Законот за извршување,⁸ судското порамнување претставува извршна исправа врз основа на која може непосредно да се спроведе извршување.

Гаранцијата припаѓа на групата договори кои се правен основ за зајакнување на побарувањата. Имено, своето побарување од определен договорен однос, доверителот го остварува на тој начин што го прима извршувањето на обврската од страна на должникот, Тоа извршување најчесто е доброволно, но може да биде присилно со активирање на престацијата како дел од правото на доверителот, односно пропратен дел на неговото право. Но, не секогаш е потребно вмешување на надлежните државни органи за остварување на правото на доверителот. Во определени случаи доверителот може да побара од должникот тој да го обезбеди извршувањето на обврската, односно да го зајакне побарувањето на доверителот. Во овие случаи извршувањето на главната обврска може да се реализира со извршување на договорот за гаранција.⁹

Гаранцијата како средство за обезбедување на побарувањата има широка примена за обезбедување на побарувањата на доверителите во договорите за заеми (микро заеми) било да се склучени од банкарски или не банкарски институции.

Во научниот труд со цел да се согледаат дел од спецификите и разликите на гаранцијата (емството) како лично средство за обезбедување на побарувањата ќе се прават споредби со фидуцијарниот пренос на правото на сопственост како реално средство за обезбедување на побарувањата кое е помалку користено во правниот промет, за разлика од гаранцијата.¹⁰

2. Поим, карактеристики и правна природа на гаранцијата

Гаранцијата по својата суштина е лична одговорност на гарантот што ја дава на доверителот дека должникот ќе ја изврши својата втасана обврска, односно дека гарантот ќе го стори тоа ако должникот не ја изврши обврската.¹¹

Согласно член 1036 од Законот за облигационите односи, со договорот за гаранција, гарантот се обврзува спрема доверителот дека ќе ја исполни

⁸ Закон за извршување - пречистен текст (Службен весник на РМ“ бр.72/16, 142/16, 233/18 и 14/20) и Одлука на Уставен суд У.бр.143/2016 од 29 ноември 2017 година („Службен весник на РМ“ бр.178/17) и Одлука на Уставен суд У.бр.135/2016 од 24 јануари 2018 година („Службен весник на РМ“ бр.26/18) и Одлука на Уставен суд У.бр.94/2019 од 12 мај 2020 година.

⁹ Галев, Г., и Дабовиќ – Анастасовска Ј., (2012). Облигационо право, трето изменето и дополнето издание. Скопје: Просветно дело, стр. 598.

¹⁰ За ова компаративни аспекти види кај Wendler M., Tremml B., Buecker B.: Key aspects of German business law, New York, 2008, стр. 127-139 и Worthington S.: Commercial law and Commercial practice, USA, 2003, part 6.

¹¹ <https://www.britannica.com/topic/guarantee>. Исто и Галев Г., Дабовиќ- Анастасовска Ј. (2001). Облигационо право (практикум), книга прва, Скопје, стр. 112 и 118.

полноважната и стасаната обврска на должникот, ако тоа не го стори овој.¹²

Како средство за обезбедување на побарувањето, теоретски договорот за гаранција не секогаш настанува во моментот кога е склучен и главниот договор.¹³ Ваквото елаборирање е резултат на теоретска анализа, односно непостоење на законска пречка и теоретска забрана за склучување на договор за гаранција пред главниот договор. Имено, честопати се случува должникот сам да се доведе во врска со гарантот и му презентира на доверителот дека гарантот ќе одговара во случај на неисполнување на неговата обврска. Во основа првично настанува договорот за гаранција, а после настанува договорот по основ на којшто должникот му должи на доверителот. И на полето на гаранцијата како граѓанско правно дело, облигацијата неформално настанува во моментот кога доверителот ќе побара од должникот да му обезбеди лице кое ќе гарантира за исполнувањето на облигацијата спрема него.¹⁴ Сепак, тргнувајќи од акцесорниот карактер на облигацијата што настанува по основ на преземањето на обврска за гарантирање, јасно е дека најчесто договорите за гаранција се склучуваат во интерес на заштита на доверителите, после склучувањето на главниот договор, или паралелно со главниот договор. Ваквата практична концепција сосема логично произлегува од целта на гарантирањето во деловниот сектор. На деловната практика не и се непознати и случаите кога дополнително се склучува договор за гаранција, преку што се обезбедува побарувањето од главниот договор. Исклучок претставуваат ситуациите кога гарантот по основ на доброволно правно однесување – давање услуга на должникот и го обезбедува побарувањето на доверителот.¹⁵

Договорот за гаранција¹⁶ ги има следните карактеристики: тој претставува правен основ за обезбедување (зајакнување) на побарувањата на доверителот; тој е еднострано обврзувачки, бидејќи гарантот има само обврски кон доверителот, а нема права. Но, во правната теорија постојат и размислувања и ставови дека договорот за гаранција има двострано – обврзувачки карактер¹⁷; по основ на договорот за гаранција, гарантот може да има права спрема главниот должник, меѓутоа може да станува збор и за доброволно правно дело; тој е консензуален договор што произлегува од фактот што договорот за гаранција е склучен во

¹² Галев Г., Дабовиќ- Анастасовска Ј. (2002). Облигационо право (практикум), книга втора, Скопје, 967-974.

¹³ Radišić J. (2019). Obligaciono pravo, opsti deo, Beograd, str. 274.281.

¹⁴ Babič I. (2008) Privredno pravo, Beograd, 2008, стр. 74-77.

¹⁵ Ѓуркова, К. (2016) Магистерски труд на тема Одговорноста на гарантот според Македонското право и судската практика. Штип, стр. 29-34.

¹⁶ https://www.lkouniv.ac.in/site/writereaddata/siteContent/202004061919580137anurag_sriv_law_Contract_of_Guarantee.pdf исто и, https://www.allianz-trade.com/en_BE/news/latest-news/bndg-what-is-the-difference-between-a-guaranty-and-a-surety.html

¹⁷ За ова повеќе види кај Carter J.W., Phillips, J.C., (November, 1091). The liability of debtors and guarantors under contracts discharged for breach, Faculty of Law, University of Sydney and the Centre for Commercial and Resources Law, Faculties of Law (July, 1992), The University of Western Australia and Murdoch University.

моментот кога договорните страни ќе постигнат спогодба за суштествените состојки на договорот; договорот за гаранција спаѓа во категоријата именувани договори, надвор од договорите на автономната трговска практика кои во правната теорија се квалификуваат како неименувани или (иноминантни) договори; акцесорен договор, што произлегува од фактот што гарантот е акцесорен должник и дека надвор од концептот на „гарант-платец,“ тој е должен да ја плати сумата или да ја изврши обврската само доколку тоа не го направи главниот должник; формален договор, бидејќи се склучува во писмена форма.¹⁸

Посебен вид на договор за гаранција е банкарската гаранција. Со банкарската гаранција банката се обврзува спрема примачот на гаранцијата (корисникот) дека во случај трето лице да не му ја исполни обврската во рокот на стасаноста, ќе му ја намира обврската ако бидат исполнети условите во гаранцијата. По својата правна природа банкарската гаранција е договор и мора да се склучи во писмена форма.¹⁹

Издавањето на банкарска гаранција се прави со цел за обезбедување на побарување од определен независен правен однос (на пр. договор за продажба). Побарувањето од овој однос настанува помеѓу доверителот и должникот од основната облигација (најчесто договор). Од ваквиот основен однос произлегува обврската за должникот да го обезбеди исполнувањето на сопствената обврска со издавање банкарска гаранција. Во случајот на издавањето на банкарска гаранција, доверителот (од основниот правен однос) се појавува како корисник на гаранцијата, додека должникот (од основниот правен однос) е налогодавач на банката. Банката се појавува како издавач на банкарската гаранција и гарантира дека ќе му ја исполни на корисникот на гаранцијата обврската која должникот, односно налогодавачот ја има спрема него доколку должникот не ја исполни доброволно својата обврска. Издавањето на банкарската гаранција својот основ го има во договор за издавање на банкарска гаранција склучен помеѓу должникот (како налогодавач на банката) и банката (како издавач на гаранцијата). Овој договор претставува вид на договор за налог.²⁰

Судските пресуди во доменот на договорите за гаранција се многу бројни.²¹

Од поимното определување на гаранцијата јасно е зошто таа е многу често користено средство за обезбедување на побарувањата на доверителите кај договорите за заеми (микро заеми). Имено, личната одговорност на гарантот

¹⁸ За видовите на гаранции повеќе види на <https://smallbiztrends.com/2016/06/types-of-guarantees.html>

¹⁹ За општите услови за настанување на договорите поблиску да се види кај Галев Г., Дабовиќ - Анастасовска Ј., Облигационо право, трето изменето и дополнето издание, Скопје, 2012, стр.430-473.

²⁰ Jankovec I., Perović S., Stojanović D., (redaktori). (1980). Komentar Zakona o obligacionim odnosima, knjiga druga. Gornji Milanovac-Kragujevac, стр. 1069.

²¹ За елаборирање на практични случаи, односно пресуди во македонското право повеќе види кај Ѓуркова, К. (2016) Магистерски труд на тема Одговорноста на гарантот според македонското право и судската практика. Штип, стр. 29-125.

што ја дава кон доверителот дека ќе ја исполни втасаната обврска на должникот, доколку истата тој не ја исполни му обезбедува сигурност и извесност на доверителот дека заемот ќе му биде вратен. Истовремено, ситуацијата дека има и гарант кој е страна на договорот за заем создава пресија, односно притисок врз главниот должник дека мора да го враќа заемот кон доверителот на начин и во рокови како што е уредено во договорот за заем.

Договорот за заем во кој едната страна е правно лице во практиката секогаш се склучува во писмена форма, солемнизиран на нотар во форма на извршна клаузула. Оттука и самата форма на договорот е во функција на засилување на обезбедувањето на побарувањето на доверителот, бидејќи самата писмена форма на договорот создава поголема извесност и сигурност во правниот промет. Покрај тоа, солемнизациите на договорите за заеми со извршни клаузули исто така се во прилог на побарувањето на доверителот, од причина што му овозможуваат брза и едноставна наплата на долгот, доколку должникот не го врати истиот согласно договорената динамика за враќање.

Кај издавањето на банкарски гаранции со кои се обезбедуваат договори за микро заеми или микро кредити начинот на издавање и наплата е строго нормиран и детално пропишан во националното законодавство, но и во бројни банкарски интерни акти, па така истата создава уште поголема сигурност за доверителите. Од друга страна, деловната практика изобилува²² со случаи на наплата на побарувањата преку банкарски гаранции кои успешно се завршуваат во корист на доверителите. Оттука и оправдано зошто истата е многу често користена во практиката како средство за обезбедување на побарувањата.

3. Страни и содржина на договорот за гаранција

Страни на договорот за гаранција се доверителот и гарантот. Доверителот е страната на договорот за гаранција чие побарување, од некој друг претходен облигационен однос се гарантира. Гарантот е страната која му гарантира на доверителот, дека должникот од тој однос ќе ја исполни обврската.²³

Имено, содржината на договорот за гаранција може да се анализира преку правата и обврските кои договорните страни ги преземаат при склучувањето на договорот.

Пред да се пристапи кон определувањето на содржината на договорот за гаранција битно е да се напомене дека суштествени елементи на договорот за гаранција се предметот на гарантирање и обемот на одговорноста. Неговите елементи произлегуваат од неговата правна природа како договор за зајакнување на побарувањата. Согласно член 1040 од Законот за облигационите односи (во натамошниот текст: ЗОО²⁴), предмет на гаранцијата може да биде и полноважна

²² Царик С. и Капор В. (2000). Договори во стоковиот промет, Нови Сад, стр. 109.

²³ Поп Георгиев Д. (1990). Облигационо право, Скопје, стр. 383-390.

²⁴ За развојот на ЗОО повеќе види кај Галев Г., Дабовиќ – Анастасовска Ј., Здравева Н. (2008). Развој на облигационото право во Република Македонија (од осамостојувањето до 2008 година),

обврска, без оглед на нејзината содржина, како условна обврска. Може да се гарантира и за определена идна обврска, но таа може да се отповика пред да настане обврската, ако не е предвиден рокот во кој таа треба да настане. Гаранција може да се даде и за обврска на некој друг (гарантов гарант). Додека пак, обемот на одговорноста е определена во член 1041 од ЗОО. Според ЗОО, обврската на гарантот не може да биде поголема од обврската на главниот должник, а ако е договорено да биде поголема таа се сведува на мерата на должниковата обврска. Гарантот одговара за исполнувањето на целата обврска за која гарантирал, ако неговата одговорност не е ограничена на некој нејзин дел или на друг начин е подложена на полесни услови. Тој е должен да ги надомести потребните трошоци што ги направил доверителот со цел да го наплати долгот од главниот должник. Гарантот одговара и за секое зголемување на обврската што би настанало со задоцнување на должникот или по вина на должникот, доколку поинаку не е договорено. Тој одговара само за онаа договорена камата што стасала по склучувањето на договорот за гаранција.

Основно право на доверителот е да бара исполнување на обврската.²⁵ Од гарантот може да се бара исполнување на обврската дури откако главниот должник не ќе ја исполни во рокот определен во писмениот повик (супсидијарна гаранција). Доверителот може да бара исполнување од гарантот, иако пред тоа не го повикал главниот должник да ја исполни обврската, ако е очигледно дека од средствата на главниот должник не може да се оствари нејзино исполнување или ако главниот должник паднал под стечај. Ако гарантот се обврзал како гарант-платец, му одговара на доверителот како главен должник за целата обврска и доверителот може да бара нејзино исполнување било од главниот должник, било од гарантот или од двајцата во исто време (солидарна гаранција). Гарантот за обврска настаната од трговски договор одговара како гарант платец, ако не е договорено нешто друго.²⁶

Повеќе гаранти на некој долг одговараат солидарно, без оглед дали гарантирале заедно или секој од нив се обврзал спрема доверителот одделно, освен кога со договорот нивната обврска е уредена поинаку.

Ако должникот го загубил правото на рокот определен за исполнување на неговата обврска, доверителот сепак не може да бара исполнување од гарантот пред истекот на тој рок, доколку поинаку не е договорено.

Зборник радова, Тридесет година Закона о облигационим односима – de lege lata и de lege ferenda, Beograd, 2009, Pravni zivot br. 11, tom III, Beograd, 2008 и Галев Г., Дабовиќ – Анастасовска Ј., Здравева Н. (2008). Развој на облигационото право во Република Македонија (втора новела на Законот за облигационите односи од 2008 година), Зборник радова, Тридесет година Закона о облигационим односима – de lege lata и de lege ferenda, Beograd, 2009, Pravni zivot br. 11, tom III, Beograd, 2008.

²⁵ Čolović V.: Rimska konvencija (EU) o merodavnom pravu za ugovorne obaveze, Pravni život, br. 5-6, Beograd, 2004.

²⁶ Член 1043 од ЗОО.

Во ЗОО се определени посебни правила во случај на стечај на главниот должник. Во случај на стечај на главниот должник доверителот е должен да го пријави своето побарување во стечајот и за тоа да го извести гарантот, инаку му одговара на гарантот за штетата што би ја имал овој поради тоа. Намалувањето на обврската на главниот должник во стечајната постапка или во постапката за присилно порамнување не повлекува со себе и соодветно намалување на обврската на гарантот, па гарантот му одговара на доверителот за целиот износ на својата обврска, освен ако поинаку не е договорено. Гарантот одговара за целиот износ на обврската за кој гарантирал и во случај кога од наследникот на должникот би можело да се бара исплата само на оној нејзин дел што и одговара на вредноста на наследениот имот. Гарантот може против барањето на доверителот да ги истакне сите приговори на главниот должник, вклучувајќи го и приговорот за пребивање, а не и чисто личните должникови приговори. Гарантот може да истакне против доверителот и свои лични приговори, на пример: ништовност на договорот за гаранција, застареност на доверителовото побарување спрема него, приговор за пребивање на заемните побарувања.²⁷

Гарантот има право навреме да биде запознат дека ќе настапи неговата обврска наместо на должникот. Ако должникот не ја исполни својата обврска, на време, доверителот е должен да го извести гарантот за тоа, инаку ќе му одговара за штетата што би ја претрпел гарантот поради тоа. Истовремено, гарантот има право да биде ослободен од одговорноста ако доверителот, на негов повик по рокот на стасаноста на побарувањето, не бара исполнување од главниот должник во рок од еден месец од денот на тој повик. Кога рокот за исполнување не е определен, гарантот се ослободува од одговорноста ако доверителот, на негов повик по истекот на една година од склучувањето на договорот за гаранција, не ја направи во рок од еден месец од тој повик потребната изјава за определување на датумот на исполнувањето.

Согласно ЗОО гарантот може да се ослободи од одговорноста и со напуштање на гаранциите. Така, ако доверителот го напушти залогот или некое друго право со кое било обезбедено исполнувањето на негово побарување, или го загуби со свое невнимание и така го оневозможи преминувањето на тоа право врз гарантот, тој се ослободува од својата обврска спрема доверителот за онолку колку што би можел да добие со вршењето на тоа право.

Со склучување на договорот за гаранција настануваат и специфични односи помеѓу гарантот и должникот што исто така концизно се нормирани во ЗОО. Така, гарантот ги има следните права: да бара надомест од должникот; гарантот на еден од повеќе солидарни должници може да бара од кој и да било од нив да му го надомести она што му го исплатил на доверителот, како и трошоците и право на претходно обезбедување. Така, гарантот кој му исплатил на доверителот негово побарување, може да бара од должникот да му го надомести сето тоа што го исплатил за негова сметка, како и каматата од

²⁷ Член 1048 од ЗОО.

денот на исплатата. Тој има право на надомест на трошоците настанати во спор со доверителот од моментот кога го известил должникот за тој спор, како и на надомест на штетата ако имало штета. Гарантот на еден од повеќе солидарни должници може да бара од кој и да било од нив да му го надомести она што му го исплатил на доверителот, како и трошоците. Исто така, пред да го намира доверителот, гарантот кој се обврзал со знаење или одобрение од должникот, има право да бара од должникот да му даде потребно обезбедување за неговите евентуални барања во следниве случаи: ако должникот не ја исполни својата обврска во рокот на нејзината стасаност, ако доверителот по судски пат побарал наплата од гарантот и ако имотната состојба на должникот значително се влошила по склучувањето на договорот за гаранција.²⁸

Но, гарантот исто така може да го загуби правото на надомест од страна на должникот. Гарантот кој исплатил доверителово побарување, а за тоа не го известил должникот, па и тој од незнаење за таа исплата повторно го исплатил истото побарување, не може од должникот да бара надомест, но има право да бара од доверителот да му го врати она што му го исплатил. Гарантот кој без должниковото знаење исплатил доверителово побарување, кое подоцна по барање на должникот е поништено или угасено со пребивање, може само да бара од доверителот да му го врати исплатеното.

Во ЗОО исто така е уредено и правото на регрес на исплатувачот спрема другите гаранти. Така, кога има повеќе гаранти, па еден од нив го исплати стасаното побарување, тој има право да бара од другите гаранти секој да му го надомести делот што паѓа врз него.

4. Банкарската гаранција како посебен вид гаранција

По својата правна природа банкарската гаранција е договор. За настанување на банкарската гаранција потребно е корисникот да ја прифати гаранцијата што банката ја издава.²⁹ Договорот за издавање на банкарска гаранција по својата правна природа претставува вид на договор за налог, па со оглед на тоа доаѓаат предвид и примена законските одредби кои го уредуваат договорот за налог.³⁰ Имајќи ги предвид законските одредби кои го уредуваат налогот, договорот за издавање банкарска гаранција може да се дефинира како договор со кој банката гарант се обврзува во свое име, а за сметка на комитентот, на третиот субјект (корисник на гаранцијата) да му издаде гаранција, а налогодавачот се обврзува дека на банката ќе и плати одредена провизија и ќе ги исполни останатите обврски предвидени со договорот.

²⁸ За концептот на солидарна одговорност, одговорноста и ослободувањето на одговорност на гарантот според македонското позитивно право и практика повеќе види кај Ѓуркова, К. (2016) Магистерски труд на тема Одговорноста на гарантот според Македонското право и судската практика. Штип, стр. 107-125.

²⁹ Gorenc V. (2000). *Trgovačko pravo-Ugovori*. Zagreb, str. 244.

³⁰ Договорот за налог е уреден од член 805 до член 826 во ЗОО. Исто, за ова повеќе види кај De Colyar, (1999) *Nature and essentials of the contract of guarantee*, London, стр. 80.

Во однос на елементите овој договор ги содржи сите елементи кои што се задолжителни за останатите договори. Овде би ја напоменала и разликата помеѓу договорот за издавање на банкарска гаранција и договорот за банкарска гаранција. Имено, договорот за издавање банкарска гаранција, како што погоре напомена е еден вид договор за налог со кој банката гарант се обврзува во свое име, а за сметка на комитентот на трето лице корисник на гаранцијата да му издаде гаранција. Додека пак договорот за банкарска гаранција се склучува помеѓу банката и третата страна корисник на гаранцијата, а налогодавецот за тоа на банката и плаќа провизија. Договорот за издавање на банкарска гаранција е двостранообврзувачки договор и товарен договор, поради плаќањето на одредена провизија. Договорот за издавање на банкарска гаранција спаѓа во групата договори кои се строго врзани за личноста, односно *intuitu personae* договори, па банката нема овластување своите обврски од договорот, без согласност на налогодавецот, да ги пренесе на друга банка.

Следна разлика која би ја истакнала помеѓу овие два договори е дека предмет на договорот за издавање на банкарска гаранција е склучување на договор за банкарска гаранција, додека пак предмет на договорот за банкарска гаранција е преземањето на ризик за исплата на износот од банкарската гаранција во случај да се исполнети условите за активирање на гаранцијата.

Кога станува збор за склучувањето на договорот за издавање банкарска гаранција треба да се напомене дека неговото склучување во целост одговара на барањата кои ги поставуваат современите банкарски работи и модерниот деловен промет. Склучувањето на овој договор од една страна е брзо, а од друга страна ја гарантира правната сигурност. Ова од причина што банката гарант, со која налогодавецот треба да склучи договор своевременно е запозната со елементите на договорот затоа што веќе учествувала во преговорите за склучување на основен договор, чие обезбедување било побарано. На тој начин содржината на основниот договор, банката навремено ја знае. Најчесто станува збор за формуларен договор бидејќи истиот најчесто се склучува на обрасци подготвени од банката и како задолжителни елементи мора да ги содржи следните: означување на корисникот, предметот на обврската на банката и износот на провизијата. Покрај овие елементи овој договор често содржи и одредби за средствата на обезбедување спрема налогодавецот кои на банката и стојат на располагање.

Од содржината на овој договор произлегуваат следните обврски за гарантот и налогодавецот. Банката ги има следните обврски: обврска да склучи договор за банкарска гаранција, обврска да поднесува известувања итн., додека пак обврските на налогодавецот се следните: обврска за плаќање провизија, обврска за прибавување на средства за обезбедување кон банката итн. За разлика од договорот за издавање банкарска гаранција, договорот за банкарска гаранција може да се определи како еднострано обврзувачки договор со кој едната страна,

односно банката - гарант се обврзува на друга страна, односно на корисникот на гаранцијата дека ќе му исплати одреден износ на пари за кој гарантира во договорот за банкарска гаранција во случај налогодавецот да не ја исполни доброволно обврската. Во однос на правната природа на договорот за банкарска гаранција, за разлика од договорот за издавање на банкарска гаранција (за кој цивилната доктрина смета дека е двостранообврзувачки), кај банкарската гаранција дел од цивилната доктрина смета дека банкарската гаранција е еднострана изјава на волја, додека пак други сметаат дека таа е договор. Приврзаниците на ставот дека банкарската гаранција е еднострана изјава на волја сметаат дека за да склучи овој договор не е потребна согласноста на волјата на две лица, туку за настанување на полноважна обврска доволна е само изјавата на банката гарант. Додека пак приврзаниците на договорната теорија сметаат дека едностраната изјава на волја се упатува на неодреден број на лица, додека пак изјавата на банката со која таа се обврзува дека ќе исплати определена сума на пари не е неодредена, туку испратена на точно определено лице, односно на корисникот на гаранцијата. Оттука, само тоа лице како корисник има одреден интерес за склучување на овој договор, а и мора да е одредено кој е корисник на гаранцијата, па означувањето на корисникот на гаранцијата претставува нејзин суштествен елемент. Преку ова јасно е воочлив еден од елементите на секој договор, а тоа е дека страните на договорот мора во моментот на склучувањето на истиот да бидат определени или барем определиви.

Генерално може да се разликуваат две главни групи на банкарски гаранции и тоа: акцесорни и самостојни. Акцесорни или несамостојни гаранции се оние гаранции кај кои обврската за гаранција на банката зависи од постоењето на обврската од основниот договор, со тоа што банката како гарант се обврзува на корисникот на гаранцијата дека ќе ја исполни обврската на налогодавецот од главниот договор.

Самостојната гаранција е таков вид на гаранција кај која банката презема спрема корисникот самостојна обврска која е одвоена од должничката обврска од главниот договор. Банката, врз основа на овој вид гаранции спрема корисникот на гаранцијата не се обврзува дека ќе ја исполни обврската на налогодавецот, туку дека ќе ја исполни својата обврска. Кај самостојната гаранција гарантната обврска на банката е одвоена од главниот долг. Таа е апстрактна, бидејќи со неа не се обезбедува исполнувањето на обврската на главниот должник, туку банката му се обврзува на корисникот на гаранцијата дека во границите на сумата наведена во банкарската гаранција ќе му ја надомести штетата што тој ја трпи поради неисполнување на главната обврска.³¹

Гаранцијата без приговор согласно дефиницијата содржана во ЗОО претставува вид на самостојна гаранција.³² Согласно овој член ако банкарската гаранција содржи клаузула без приговор, на прв повик или содржи зборови

³¹ Чавдар К. (2001). Коментар на Законот за облигационите односи. Скопје, стр. 1203.

³² Член 1126 од ЗОО.

што имаат исто знаење, банката не може да ги истакнува спрема корисникот приговорите што налогодавецот како должник може да ги истакнува спрема корисникот по обезбедената обврска. Согласно одредбите на овој став очигледно е дека самостојната банкарска гаранција е правно независна од постоењето или полноважноста на основниот договор, па банката која ја дала гаранцијата може спрема корисникот да ги истакнува само оние приговори што имаат свој основ во гаранцијата.

Кога станува збор за гаранција без приговор, налогодавецот е должен да и го плати на банката секој износ што го платила банката по основ на гаранција издадена со клаузулата „без приговор“, „на прв повик“ или зборови кои имаат исто значење. Корисникот на гаранцијата му го должи на налогодавецот износот примен врз основа на гаранцијата на кој инаку не би имал право поради оправданите приговори на налогодавецот. Ова значи дека и покрај плаќањето од страна на банката, налогодавецот може од корисникот на гаранцијата да бара да му се врати она што немал право корисникот да го наплати.

Деталната уреденост на гаранцијата и банкарската гаранција во Законот за облигационите односи, концизното уредување на правата и обврските на договорните страни кај договорот за гаранција и договорот за банкарска гаранција, како и бројните можности за наплата кои ги пропишува законодавецот во различни случаи се многу значајни за доверителите. Затоа тие често во осигурувањето на побарувањата од нивните деловни односи кај договорите за заеми (микро заеми или микро кредити) го избираат токму овој начин, без разлика што националното законодавство нуди бројни средства за обезбедување на побарувањата кои им стојат на располагање. Од една страна деталната законска определеност, а од друга страна институцијата – банка, како правно лице кое е страна при склучувањето на договорите за банкарска гаранција се битни предуслови за доверителите да ја изберат гаранцијата како средство за обезбедување на нивните побарувања.

5. Престанување на договорот за гаранција

Договорот за гаранција престанува кога ќе престане обврската чие исполнување се гарантира. Воедно, кога се елаборира престанувањето на договорот за гаранција значајно е да се спомене и застареноста како правен институт кој има карактеристично дејство на престанувањето на договорот за гаранција. Имено, со застареноста на обврската на главниот должник застарува и обврската на гарантот. Кога рокот за застарување на обврските на главниот должник е подолг од две години, обврската на гарантот застарува по истекот на две години од стасаноста на обврската на главниот должник, освен кога гарантот одговара солидарно со должникот. Прекилот на застарувањето на побарувањето спрема главниот должник дејствува и спрема гарантот само ако до прекилот дошло со некоја постапка на доверителот пред судот против главниот должник. Застојот на застарувањето на обврската на главниот должник нема дејство спрема гарантот.

6. Разграничување на гаранција и фидуцијарниот пренос на правото на сопственост

За разлика од поимот на гаранција, фидуцијарниот пренос на правото на сопственост во цивилната доктрина се дефинира како правно дело со кое фидуцијарот му пренесува на фидуцијантот свое право на сопственост или некое друго право, а притоа фидуцијантот се обврзува по определено време да му го врати пренесеното право на сопственост или друго право на фидуцијарот.³³ За разлика од гаранцијата, кај фидуцијарниот пренос на правото на сопственост, со пренос на сопственост на предметите или со пренос на сопственост на правата се создава однос на доверба помеѓу доверителот и должникот.³⁴ Кај преносот на сопственост на предметите, доверителот стекнува право на сопственост, а кај преносот на некое право го стекнува во целост правото кое му е пренесено врз основа на спогодба, која ја склучил со должникот.³⁵ Ако во спогодбата не е поинаку определено, должникот е овластен и понатаму да го користи предметот чија сопственост е пренесена на доверителот, а доверителот не смее предметот да го отуѓи, ниту да го оптовари. Во облигационо-правна смисла, положбата на доверителот како сопственик на кого му е пренесена сопственоста, односно како носител на право кое му е пренесено заради обезбедување, е врзан со спогодбата (судското порамнување). Ако доверителот го отуѓи или оптовари предметот иако тоа не смеел да го стори, таквото отуѓување или оптоварување не произведува правно дејство и ќе му одговара на должникот за штетата која со тоа му е причинета.³⁶

За гаранцијата, фидуцијарниот пренос на правото на сопственост во буквален превод значи создавање на доверба помеѓу доверителот и должникот. Овој институт потекнува од римското право каде што бил познат под терминот *fiducia cum creditore*. Вака бил именуван бидејќи подразбирал создавање на однос на доверба помеѓу доверителот и должникот поточно, должникот му го пренесувал на доверителот своето право на сопственост како обезбедување дека навремено ќе ја исполни обврската со доверба дека доверителот нема да располага со пренесеното право на сопственост и дека ќе му го врати правото

³³ Rašović Z.P. (2007). *Stvarno pravo*. Podgorica, стр. 505. Исто и Gavella, N. (2007). *Stvarno pravo*, Zagreb, стр. 472.

³⁴ Riabchynska Anastasia, „Fiduciary Transfer of Ownership for Security Purposes & Retention of Ownership by a Seller“, *Krakowskie Studia Małopolskie* 2020, стр. 107-124.

³⁵ Јаневски Арсен, „Обезбедување на побарувањата на доверителите со пренос на сопственост на предмети и пренос на права според Законот за изменување и дополнување на Законот за извршната постапка“, *Зборник на трудови*, Ниш, XLII/2002, UDK 347.952, стр. 75-105.

³⁶ Јаневски, А. Обезбедување на побарувањата со пренос на сопственост на предмети и пренос на права според Законот за обезбедување на побарувањата. стр. 1-23.

Исто и <https://www.lawinsider.com/dictionary/fiduciary-transfer>. Исто и Јаневски, Арсен. (2001) Фидуцијарниот пренос на правото на сопственост како средство за обезбедување на побарувањата на доверителите. *Деловно право, Часопис за теорија и практика на правото*, Скопје, број 1, стр. 107-134.

кога неговото побарување ќе биде намирено.³⁷

Правен основ за засновање на фидуцијарниот пренос на правото на сопственост е спогодбата (судско порамнување), за разлика правниот основ на гаранција. Ако во спогодбата не е поинаку определено, должникот е овластен и понатаму да го користи предметот чија сопственост е пренесена на доверителот, а доверителот не смее предметот да го отуѓи ниту да го оптовари. Во облигационо правана смисла, положбата на доверителот како сопственост на кого му е пренесена сопственоста, односно како носител на право кое му е пренесено заради обезбедување е таква што тој е врзан за спогодбата. Ако доверителот го отуѓи или оптовари предметот, иако тоа не смеел да го стори, таквото отуѓување или оптоварување не произведува правно дејство и доверителот ќе му одговара на должникот за штетата кое со тоа му е причинета.³⁸

Во однос на акцесорноста на ова средство за обезбедување, во теоријата преовладува ставот дека овој вид обезбедување не е од акцесорна природа затоа што даденото обезбедување не е зависно од обезбеденото побарување, односно за сопственоста стекната заради обезбедување не е од значење дали побарувањето настанало, дали воопшто ќе настане итн. Доколку не настане побарувањето кое се обезбедува, со тоа само по себе не престанува сопственоста на доверителот, ниту тој го губи правото кое му е пренесено, со цел да се обезбеди побарувањето. Но, во интерес на правната сигурност, правната доктрина е на ставот дека и покрај тоа што договорот за обезбедување не е акцесорен, обезбедувањето може со изрично договарање да се направи зависно од исполнувањето на побарувањето, односно да се предвиди суспензивен услов во спогодбата за обезбедување.³⁹

За разлика од гаранцијата која е најчесто користено средство за обезбедување на побарувањата кај договорите за заеми (микро заеми или микро кредити) склучени од банкарски и не банкарски институции, фидуцијарниот пренос на правото на сопственост е речиси непознато средство за обезбедување на побарувањата кај овие договори. Практиката не го познава фидуцијарниот пренос за обезбедување на побарувањата кај овој вид договори. Оттука се појавуваат бројни прашања и дилеми кои се наметнуваат од ваквата неприменливост на овој институт. Дали преносот на правото на сопственост или преносот на некое друго право кое реално се случува кај фидуцијата е причината која ги одвратува доверителите да го применат овој начин на обезбедување на своите побарувања? Дали не значителната, односно многу малата применливост на овој институт во деловниот промет им создава забуни на доверителите дали истиот ќе функционира и дали ќе може да ги намират своите побарувања?

³⁷ Јаневски А., Зороска-Камиловска Т., (2010). Обезбедување на побарувањата според Законот за обезбедување на побарувањата, Скопје, стр. 49-50.

³⁸ Член 51 од Закон за обезбедување на побарувања.

³⁹ Јаневски А., Зороска-Камиловска Т. (2010). Обезбедување на побарувањата според Законот за обезбедување на побарувањата, Скопје, стр. 51.

7. Резиме

Гаранцијата е средство за обезбедување на побарувањата на доверителите. Гаранцијата по својата суштина е лична одговорност на гарантот, за разлика од фидуцијарниот пренос на правото на сопственост кое претставува реално средство за обезбедување на побарувањата. Правен основ кај гаранцијата е договорот за гаранција, додека пак, правен основ кај фидуцијарниот пренос на правото на сопственост е спогодбата. Содржината на договорот за гаранција се согледува непосредно преку правата и обврските кои произлегуваат за двете договорни страни.

Во секојдневниот правен промет гаранцијата е почесто користено средство за обезбедување на побарувањата, бидејќи истото е повеќе познато кај граѓаните, за разлика од фидуцијарниот пренос на правото на сопственост кое многу ретко се користи во практиката за обезбедување на побарувањата.

Банкарската гаранција е посебен вид на договор за гаранција која наоѓа најчеста примена во практиката, особено во деловните односи помеѓу правните субјекти. Таа е детално нормира во закон, но исто така нејзината примена подлежи и на строги банкарски услови на работа. Токму затоа е сигурен и ефикасен начин на обезбедување, односно осигурување на побарувањата на доверителите.

Кај договорите за заеми (микро заеми или микро кредити) гаранцијата, односно банкарската гаранција е ефикасен и најчесто користен начин на обезбедување на побарувањата на доверителите. Таа создава сигурност и стабилност во договорните заемни односи и гарантира дека побарувањето на доверителот во целост и сигурно ќе биде наплатено. Гаранцијата како средство за обезбедување на побарувањата создава притисок кон должникот, не само од доверителот, туку и од гарантот дека истиот мора да ја исполни својата обврска за враќање на заемот. Затоа гаранцијата е ефективно средство за обезбедување на побарувањата.

Кај средствата за обезбедување, без разлика дали станува збор за гаранцијата, фидуцијарниот пренос на правото на сопственост или пак, некое друго средство за обезбедување на побарувањата потребно е да се направи оптимален компромис или усогласување на конкретното средство за обезбедување на побарувањето и видот на самото побарувањето. Покрај тоа, вредноста на побарувањето е исто така една од клучните претпоставки која треба да се има во предвид кога се избира кое средство ќе се примени за обезбедување на конкретно побарување.

БИБЛИОГРАФИЈА

Книги и стручни статии

1. Babič I., Privredno pravo, Beograd, 2008;
2. Carr I., Kidner R.: (Statutes and Conventions) International Trade Law, London, 1999;

3. Carter J.W., Phillips, J.C., The liability of debtors and guarantors under contracts discharged for breach, Faculty of Law, University of Sydney and the Centre for Commercial, 1091.
4. Resources Law, Faculties of Law. The University of Western Australia and Murdoch University, 1992.
5. Čolić B.: Neuredno ispunjenje ugovora, Pravni život, br. 10, II tom, Beograd, 1995;
6. Čolović V.: Rimaska konvencija (EU) o merodavnom pravu za ugovorne obaveze, Pravni život, br. 5-6, Beograd, 2004;
7. Coode R. Commercial law-2nd edition, London, 2005
8. De Colyar, Nature and essentials of the contract of guarantee, London, 1999, p. 80.
9. Dika M., Građansko ovršno pravo, I knjiga, opće građansko ovršno pravo, Zagreb 2007.
10. Đorđević Ž., Stanković V.: Obligaciono pravo - opšti deo, Beograd, 1987;
11. Gavella, N., Stvarno pravo, Zagreb, 2007.
12. Gorenc Vilim (2000). Trgovačko pravo-Ugovori. Zagreb.
13. Jankovec I., Perović S., Stojanović D., (redaktori): Komentar Zakona o obligacionim odnosima, knjiga druga, Gornji Milanovac-Kragujevac, 1980.
14. Komisija za izradu Građanskog Zakonika, Rad na izdradi Građanskog Zakonika, 2007
15. Kovačević Kuštrimović R., Lazić M., Stvarno pravo, Niš, 2004.
16. Milošević Lj.: Obligaciono pravo, Beograd, 1974.
17. Rašović Z.P., Stvarno pravo, Podgorica, 2005.
18. Radišić J., Obligaciono pravo, opšti deo, Beograd, 2019.
19. Riabchynska Anastasia, „Fiduciary Transfer of Ownership for Security Purposes & Retention of Ownership by a Seller“, Krakowskie Studia Małopolskie 2020, nr 3 (27), стр. 107-124.
20. Trgovčević - Prokić M., Ovlašćenja javnog beležnika, Beograd, 2007.
21. Wendler M., Tremml B., Buecker B.: Key aspects of German business law, New York, 2008;
22. Worthington S.: Commercial law and Commercial practice, USA, 2003;
23. Антић О.: Облигационо право, Београд, 2007.
24. Бабић И., Петровић З.: Облигационо право - посебни део, Београд, 2004;
25. Галев Г., Дабовиќ – Анастасовска Ј.: Облигационо право, трето изменето и дополнето издание, Скопје, 2012.
26. Галев Г., Дабовиќ- Анастасовска Ј.: Облигационо право (практикум), книга прва, Скопје, 2001.
27. Галев Г., Дабовиќ- Анастасовска Ј.: Облигационо право (практикум), книга втора, Скопје, 2002.
28. Галев Г., Дабовиќ- Анастасовска Ј.: Облигационо право, Скопје, 2009.

29. Галев Г., Дабовиќ – Анастасовска Ј., Здравева Н. (2008). Развој на облигационото право во Република Македонија (од осамостојувањето до 2008 година), Зборник радова, Тридесет година Закона о облигационим односима – de lege lata и de lege ferenda, Beograd, 2009, Pravni zivot br. 11, tom III, Beograd, 2008.
30. Галев Г., Дабовиќ – Анастасовска Ј., Здравева Н. (2008). Развој на облигационото право во Република Македонија (втора новела на Законот за облигационите односи од 2008 година), Зборник радова, Тридесет година Закона о облигационим односима – de lege lata и de lege ferenda, Beograd, 2009, Pravni zivot br. 11, tom III, Beograd, 2008;
31. Групче, Асен. Граѓанско право – општи дел. Скопје: Правен факултет, 1976.
32. Дабовиќ – Анастасовска Ј., Гавриловиќ Н., Личноправни и стварноправни средства за обезбедување на побарувањата, Деловно право, мај, 2008;
33. Дабовиќ-Анастасовска Ј.: Договорите во „новото облигационо право на Република Македонија“, Деловно право, бр, 3/4, Скопје, 2001;
34. Ѓуркова, К. Магистерски труд на тема Одговорноста на гарантот според Македонското право и судската практика. Штип, 2016.
35. Јаневски А., Зороска - Камиловска Т.: Граѓанско процесно право, книга трета, Извршно право, Скопје, 2011.
36. Јаневски А., Зороска – Камиловска Т.: Обезбедување на побарувањата според Законот за обезбедување на побарувањата, Скопје, 2010.
37. Јаневски А., Постапка за засновање на залог според Законот за залог на подвижни предмети и права, Зборник во чест на Арсен Групче, Правен факултет, Скопје, 2001.
38. Јаневски Арсен, „Обезбедување на побарувањата на доверителите со пренос на сопственост на предмети и пренос на права според Законот за изменување и дополнување на Законот за извршната постапка“, Зборник на трудови, Ниш, XLII/2002, UDK 347.952, стр. 75-105, достапно на <http://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z42/04z42.pdf>.
39. Јаневски, Арсен. Фидуцијарниот пренос на правото на сопственост како средство за обезбедување на побарувањата на доверителите. Деловно право, Часопис за теорија и практика на правото, Скопје, 2001, број 1, стр. 107-134.
40. Поп Георгиев Д.: Облигационо право, Скопје, 1990.
41. Станковиќ Г., Граѓанско процесно право, ванпарнично и извршно процесно право, Ниш, 2007.
42. Цариќ С. и Капор В. Договори во стоковиот промет, Нови Сад, 2000.
43. Чавдар К. и Чавдар К, Коментар на Закон за облигациони односи, Скопје, 2012.
44. Чавдар, Кирил. Коментар на Законот за облигационите односи. Скопје: Академик, 2001.

Web страници

1. <https://www.britannica.com/topic/guarantee>.
2. <https://eprints.ugd.edu.mk/18170/1/%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%0%D0%B7%D0%B8%D1%98%D0%B0%20%282%29.pdf>
3. https://www.lkouniv.ac.in/site/writereaddata/siteContent/202004061919580137anurag_sriv_law_Contract_of_Guarantee.pdf
4. https://www.allianz-trade.com/en_BE/news/latest-news/bndg-what-is-the-difference-between-a-guaranty-and-a-surety.html
5. <https://smallbiztrends.com/2016/06/types-of-guarantees.html>
6. <https://www.akademik.mk/wp-content/uploads/2014/06/Prof.d-r-Arsen-Janevski-Obezbeduvane-na-pobaruvanata-so-prenos-na-sopstvenost-na-predmeti-i-prenos-na-prava-sporod-Zakonot-za-obezbeduvaene-na-pobaruvanata.pdf>
7. <https://www.lawinsider.com/dictionary/fiduciary-transfer>.
8. <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ksm/27/ksm2708.pdf>.
9. <https://code.dccouncil.us/us/dc/council/code/titles/28/chapters/29/>
10. https://www.researchgate.net/publication/334358539_Fiduciary_transfer_of_ownership_One_or_more_ownerships.
11. <https://www.linkedin.com/pulse/montenegro-fiduciary-transfer-ownership-mean-securing-milo%C5%A1-pand%C5%BEi%C4%87>.
12. <http://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z42/04z42.pdf>.
13. <https://eprints.ugd.edu.mk/18170/1/%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%B8%20%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%20%20%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5>
14. <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ksm/27/ksm2708.pdf>.

Закони

1. Закон за извршување - пречистен текст (Службен весник бр.72/16, 142/16, 233/18 и 14/20) и Одлука на Уставен суд У.бр.143/2016 од 29 ноември 2017 година (Службен весник бр.178/17) и Одлука на Уставен суд У.бр.135/2016 од 24 јануари 2018 година (Службен весник бр.26/18) и Одлука на Уставен суд У.бр.94/2019 од 12 мај 2020 година).
2. Закон за обезбедување на побарувањата (Службен весник бр. 87/07 и 31/16).
3. Закон за облигационите односи (Службен весник на Република Северна Македонија бр.18/01, 78/01, 4/02, 59/02, 5/03, 84/08, 81/09, 161/09, 23/13 и 123/13, 215/21).